

Minimumstraf tast een grondrecht aan

Binnenkort komt het kabinet met een plan voor minimumstraffen. Tot ongenoegen van de rechters. Waarom zijn ze hier boos over?

HILBRAND POLMAN

Het moet uit zijn met de softe aanpak van criminaliteit. Met de hete adem van Geert Wilders in de nek komt minister Ivo Opstelten binnenkort met een wetsvoorstel om in Nederland minimumstraffen in te voeren. In het regeerakkoord was al vastgelegd dat deze er zouden komen.

De minimumstraffen gelden alleen voor recidivisten van zware misdrijven, zoals moord, doodslag en verkrachting, dus voor mensen die al eerder zijn veroordeeld. Het plan stuit op verzet van de rechters. Die zien het nut van minimumstraffen niet in.

Is dat terecht en wat is hiervan de achtergrond? Nico Kwakman, als strafrechtgeleerde verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, legt het uit aan de hand van drie hoofdbezwaren.

Grondrecht aangetast

„Een rechter moet heel zorgvuldig nagaan hoe groot de schuld is van een verdachte aan een delict

In het strafrecht gaat het er om de balans te vinden tussen de bescherming van het slachtoffer en van de verdachte. FOTO ANP/KOEN SUYK

en hoe zwaar het iemand te verwijten valt wat hij of zij heeft gedaan. Op basis van deze afweging krijg je een straf. Dit beginsel is al heel lang in de Nederlandse rechtsgeschiedenis verankerd.

Het voornemen van de regering staat daarmee op gespannen voet. Stel, je raakt als recidivist verzeild in een vechtpartij en je slaat per ongeluk iemand dood. Misschien kun je op noodweer

beroepen, omdat het slachtoffer de vechtpartij is begonnen. Maar misschien voldoe je net niet aan de voorwaarden voor een beroep op zelfverdediging. Waar twee vechten, hebben twee schuld.”

„In dergelijke gevallen vraagt de rechter zich bijvoorbeeld af of de verdachte kon voorkomen dat hij in die situatie kwam. Kon hij nog weglopen? Had hij andere middelen om het slachtoffer van zich af te houden? Als de rechter oordeelt dat er van zelfverdediging net geen sprake was, kan hij dit nu nog in de strafmaat tot uitdrukking brengen. Het risico is ook dat rechters de minimumstraffen gaan vermijden. Het is trouwens maar de vraag of rechters door deze wetgeving andere straffen opleggen dan ze nu al doen. In dit soort zaken worden meestal al forse straffen opgelegd. Wettelijke minimumstraffen voegen daar niets aan toe.”

Balans raakt zoek

„Achtergrond van het wetsvoorstel is vooral de klacht dat misdadigers zwaarder bestraft moeten

worden. Het is echter een misverstand dat Nederland nog steeds een mild strafklimaat heeft. Als het om zware straffen gaat, staan we Europees gezien in de top, zo blijkt uit onderzoek. De eerste tien jaar van deze eeuw is hier veel vaker levenslang opgelegd dan in de vijftig jaar tussen 1950 en 2000. We zouden onszelf kunnen afvragen in hoeverre wij onszelf als mensen hebben gemaakt. Wetenschappers komen steeds meer tot de conclusie dat je het product bent van je genen en de omgeving waarin je bent opgegroeid. Van streng straffen wordt daarom niemand beter.”

„Dat neemt niet weg dat je als samenleving een stevig signaal moet kunnen geven dat misdrijven absoluut niet kunnen. Maar we moeten er voor waken dat we niet doetslaan en alleen vanuit het perspectief van het slachtoffer straffen. Dan gaan we terug naar het rechtssysteem van de Germanen. Daar stond het slachtoffer centraal en werd je gestraft voor datgene wat je had

aangericht, of je er wat aan kon doen of niet: oog om oog, tand om tand. Dat leidde tot enorme familievetes en geweld. Daarom heeft de overheid het strafsysteem naar zich toe getrokken en onafhankelijke rechters aangesteld die wel de balans zoeken.”

Politiek in de rechtbank

„Vooropgesteld: ik vind dat politici het laatste woord hebben als het gaat om wetgeving, ook als rechters het er niet mee eens zijn. Maar het is wel zorgwekkend dat de rechtspraak het toneel lijkt te

worden van een politieke strijd. Politici als Wilders schilderen rechters af als halfzachte lui, die op D66 en GroenLinks stemmen en te veel mededogen hebben met de dader. Rechts zegt het op te nemen voor het slachtoffer. Maar mededogen met slachtoffer en dader heeft niets met politiek te maken. Iedereen moet oog hebben voor wat het slachtoffer is aangedaan, maar dat mag rechtsom of linksom niet ten koste gaan van de rechtsbescherming van de verdachte. Dat is de balans in de rechtspraak.”

Wat staat er in het regeerakkoord?

„Het kabinet komt met voorstellen om in het volwassenstrafrecht minimumstraffen in te voeren voor de gevallen waarin een persoon binnen tien jaar opnieuw wordt veroordeeld voor een misdrijf waarop wettelijk een maximumstraf van twaalf jaar of meer is gesteld. De rechter kan in individuele, zeer specifieke omstandigheden van het geval gemotiveerd afwijken van de

minimumstraf. In een wetsvoorstel zullen deze specifieke omstandigheden worden uitgewerkt, evenals de hoogte van de minimumstraf per delict. Bij recidive wordt als minimumstraf tenminste de helft van het maximum van de gevangenisstraf opgelegd die naar de wettelijke omschrijving op het betreffende delict als maximumstraf is gesteld.”